

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

6 Vtrùm iuramentum promissorium metu graui extortum obliget.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

maioris momenti, seu quæ ex vi iuramenti sunt in usu: non enim se iuramento vult astringere ad minima; neque ad ea, quæ non seruantur, vel si seruentur, non ex religione iuramenti: neque etiã ad statuta futura, nisi aliud intenderit. Iuramentum enim strictam habet interpretationem ob periculum animæ; vt docet Panormitan. in cap. Clericus, de Iureiurando, Siluester Iuramentum 4. q. 2. 3. Iurasti dicere in causa quidquid nosti, scilicet, Si secundum ordinem Iuris dici debet, non autem si occultum sit.

Hæ & similes condiciones in iuramento promissorio sunt expendendæ, vt sciatur eius obligatio. Insunt autem hæ condiciones promissioni cui iuramentum apponitur, interdum ex parte rei promissæ, siue ex dispositione Iuris id fiat, siue ex natura rei, siue ex communi hominum intelligentia vel consuetudine; interdum ex parte ipsius promittentis, qui talem conditionem tacite vel expresse apponit. Numquam autem iuramento appposito huiusmodi condiciones exclusæ censentur, nisi quando ipsum in eum finem apponitur, vt excludantur, ne promissor se per illas ab executione promissionis possit eximere.

D V B I T A T I O V.

Vtrum violatio iuramenti promissorii, præsertim in re parua, sit peccatum mortale.

23
Violatio
iuramenti
in re ma-
gna.

Respondeo, Si promissio sit rei notabilis, violatio iuramenti erit peccatum mortiferum. Est communis sententia Doctorum. Probatur, Quia iurando, quantum in te est, facisti Deum testari non solum te habere animum faciendi, sed etiam te facturum, nisi iustum impedimentum interueniat. Itaque nisi facias, quantum in te est, facis vt Deus falsum testatus sit.

In re parua, an sit peccatum mortale. Sententia Caietani.

Sed difficultas est, si in re parua violetur. Caietanus art 7. distinguit. Vel enim, inquit, res parua est tota materia promissionis, vel pars solum. Si sit tota materia, violatio iuramenti in re parua erit peccatum mortale; quia tota promissio violatur; vt si iuramento promiseris assem, & nihil soluas. Si autem solum sit pars materiæ, erit tantum peccatum veniale; vt si promiseris tres aureos, & vnum assem in solutione prætermittas. Idem tenet Couaruias lib. 1. variar. c. 1. n. 2. Simili modo distinguit in voto.

Alij generatim docent, si res promissa sit parua, siue ea sit tota materia, siue pars tantum, non fore nisi veniale; Siluester, Iuramentum 4. q. 1. Sotus lib. 8. q. 1. ar. 7. & q. 2. ar. 3. Nauar. c. 12. n. 10. Idem tenet Antoninus p. 2. tit. 10. c. 4. §. 1. Vtraque sententia probabilis est.

Verius est esse peccatum mortale.

Verius tamen videtur, violationem iuramenti in re parua, si serio promissa sit, nec sit aliquid quod excuset, esse peccatum mortale, siue sit tota materia, siue pars. Ita Gabriel in 3. d. 22. q. 2. conclus. 4. & 7. Tabiena v. Iurament. n. 11. Caietan. in Summa v. Periurium, Fumus eodem, num. 12. Valentia disp. 6. q. 7. puncto 2.

Probatur Primò, Qui rei paruæ promissionem, quã iuramento confirmauit, non implet, is quantum in se est, facit Deum testem falsi: hoc autem est peccatum mortale, cum sit magna in Deum in-

iuria: ergo. Maior probatur, quia dum ita iuras, ipso affectu & quantum potes, facis Deum testari te hoc præstiturum: ergo si non præstes, cum possis, facis quantum in te est vt Deus falsum testatus sit. Secundò, Eiusdem rationis est, falsum reddere id, quod Deus antea testatus est, & facere vt Deus in præsentem falsum testetur: atqui hoc est peccatum mortale, siue res sit parua, siue magna; ergo & illud. Tertiò, Homo sub peccato mortali tenetur curare vt sit veritas in iuramento assertorio. idque idèd ne Deum faciat testem falsi: ergo sub eadem obligatione tenetur curare vt etiam in promissorio sit veritas. Solum est differentia, quòd veritas iuramenti assertorij debeat esse præterita, & sit speculatiua: veritas promissorij sit futura, pendens ab ipso iurante. Sed hæc diuersitas non facit vt ipse non teneatur pari modo procurare, esseque sollicitus vt verum sit quod iurauit. Quartò, Iuramentum respicit materiam non quatenus est magni vel parui momenti, multum vel parum vtilis homini; sed quatenus vera: ergo ex magnitudine vel paruitate materiæ non debet iudicari eius obligatio, sed ex veritate: atqui omnes veritates sunt eiusdem rationis in ordine ad testimonium diuinum: eiusdem enim rationis est, in re parua, & in re magna falsum testari: ergo eiusdem rationis est, in re magna & in parua Deum testem falsi facere.

Aduerte tamen, non esse peccatum mortale, si putet promissarium non curare rem paruam, & facile condonaturum; modò alioquin paratus sit soluere, si secus esset. quo modò is, qui iurasset dare tres aureos, & in solutione omitteret vnum assem, posset excusari: vel si promissio habeat aliquam tacitam conditionem aut restrictionem; tunc enim iuramentum non violatur vlla ex parte, sed integrè impletur iuxta mentem iurantis.

Petes, Cur iuramenti violatio in re parua potius est peccatum, quàm violatio voti in simili?

Respondeo, Quia in voto spectatur an res sit parua an magna in ordine ad honorem Dei. Si parua, non censetur honor Dei ex violatione voti nisi parum lædi; & sic solum est veniale. in iuramento hoc non spectatur, sed solum curatur vt sit verum quod iuratur; quia Deus adducitur in testimonium veritatis.

D V B I T A T I O VI.

Vtrum iuramentum promissorium metu graui extortum obliget.

Videtur non obligare. Primò, Quia talis promissio est irrita, vel saltem arbitrio promittentis potest in irritum reuocari; vt ostensum est supra c. 17. dub. 6. ergo & iuramentum illi appositum: nam iuramentum sequitur naturam actus super quem cadit. Secundò, Votum tali metu extortum non obligat, vt ostensum est c. 40. dub. 3. ergo nec iuramentum. Tertiò, Tali iuramento deest consensus; nihil enim tam contrarium consensui, quàm vis & metus; vt habetur L. Nihil consensui. 7. de regul. Iuris. Quartò, cap. Quamuis pactum. 2. de pactis, in 6. dicitur: *Pactum, si iuramento, nec vi nec dolo præstito, firmatum fuerit, omnino seruari debet.* ergo à contrario sensu, si vi vel dolo præstitum sit, non debet seruari. Confirma-

firmatur, quia iuramentum dolo elicitum non obligat, ut dicemus dubitatione sequenti. ergo neque metu extortum: quia vis & dolus aequiparantur. ut patet d. cap. Quamuis pactum. Quinto, L. 2. C. si aduersus venditionem, dicitur: *Per vim autem vel metum iustum extorta (sacramenta) extorta a maioribus, maxime ne querimoniam malefactorum commissorum faciant, nullius esse momenti iuramenti.* Ob hæc & alia argumenta plurimi tenent, huiusmodi iuramenta esse inualida, nec egere relaxatione. ita sentit Panorm. in cap. Cum contingat. 28. num. 3. de iureiur. vbi docet, quando actus secundum se est lege prohibitus (id est iure irritus, vel in irritum reuocabilis, ut exponit Couarruias l. 1. variar. c. 4. n. 6.) iuramentum quoque metu appositum esse irritum. pro qua sententia citat Vincentium Mediolanensem in signem Canonistam; Panorm. sequitur Alciatus in d. cap. Cum contingat, not. 3. Felinus in c. 2. de iureiur. Francus in cap. 2. de pactis, in 6. & D. Antoninus 2. p. tit. 10. cap. 6. §. Quintus casus. Hi omnes docent non esse opus absolutione, quando iuramentum metu præstitum fuit super contractu inualido, ut refert Couarruias de matr. p. 2. c. 3. §. 5. num. 2. Idem tenent multi alij quos citat Sancius lib. 4. de matrim. disp. 20. num. 3. dicitque sententiam esse probabilem, eamque in praxi seruari apud Iudices seculares affirmat Couar. l. 1. variar. c. 4. n. 7. nimirum quatenus eum, qui sic iurauit, admittunt ad agendum ante absolutionem à vinculo iuramenti.

Sententia
multorum
D.D. non
obligat.

Contraria
sententia.

Verum contraria sententia est multo probabilior, & meo iudicio pæne certa, nempe tale iuramentum metu expressum obligare, modo factum sit animo obligandi, & de re licita. Est communis sententia Theologorum in 3. d. 39. D. Thom. & Caiet. q. 89. art. 7. Idem tenent plerique Canonistæ, quos citat Couar. de matrim. supra, & Alex. Imolenis in cap. Verum 15. de iureiur. dicit esse opinionem communem.

Probatur Primò, ex Canonibus cap. Si verò. de iureiur. vbi de eo, qui grauissimo metu compulsus fuerat renuntiare beneficio suo, & eam renuntiationem religione iuramenti confirmare, dicitur debere petere absolutionem. & ratio additur, *Quia non est tutum quemlibet contra iuramentum suum venire, nisi tale sit, quod seruatum vergat in interitum salutis eterne.* & cap. Verum, eodem tit. dicitur, eos, qui inuiti pro vita aut rebus seruandis iuramenti vinculo se obstrinxerunt, esse absolueandos: ita enim consueuissè facere Romanos Pontifices. Vide plura supra cap. 17. dub. 7. num. 51.

Probatur Secundò, ratione, quia iure nature tenemur efficere ut verum sit quod iurauimus, ne Deum faciamus testem falsi: hoc enim est magna iniuria in tantam Maiestatem; quam ne committamus, ante mors nobis præoptanda. Neque refert vtrum id, quod iuramento promissum est, sit per se actus virtutis, an non; sufficit rem esse indifferentem, quæ sine peccato posita promissione fieri possit. Quod confirmatur, quia soluere vlturas non est per se bonum, sed potius habet speciem mali, cum præbeat occasionem maioris iniquitatis: & tamen si iuramento promissisti, teneris, cap. Debitores. 6. de iureiur.

Dixi, modo factum sit animo se obligandi, quia si absque tali animo factum sit, quidam docent non obligare: de quo infra dubit. 8. Idem dicendum si addiderit restrictionem aliquam, vel clausulam tacitam.

Hinc sequitur Primò, Eum, qui pro redimenda vita promissit cum iuramento latroni 100. aureos teneri soluere, ut docet Caiet. ar. 9. Sotus l. 8. q. 1. a. 7. & alij. etiam enim latro ex hac promissione nihil iuris acquisierit, ei que nulla iniuria fiat si non soluas; tamen Deus ius habet ut verificates id, ad quod illum restem adduxisti. Vbi tamen soluisti, potes repetere: quia momentanea solutione satisfacis, quando iniuria causam dedit. quòd si latro condonet, etiam coactus metu, non teneris. Idem dicendum si Praelatus absoluat, vel Superior latronis relaxet. Ratio est, quia hæc omnia tacite in tali iuramento subintelliguntur.

Sequitur Secundò, Eum, qui iureiurando promissit se rediturum ad carcerem, quamuis iniuriosum, teneri, etiam si sciat se iniuste plectendum. Ita Caiet. & Sotus supra, Silu. Iuramentum 4. q. 26. Toletus l. 4. cap. 22. Colligitur ex D. Thoma a. 7. ad 3. vbi dicit iuramentum coactum in foro conscientie inducere obligationem, etiam cum damno temporali. Probatur Primò, ista promissio fuit prudens; quia absque illa non poterat obtinere reditum ad res suas componendas: ergo eius executio est licita: licitum enim est exequi, quod prudenter promittitur. si licita: ergo si firmetur iuramento, est seruanda. Nec refert quòd res sint mutatae, sublato metu & coactione: quia circa rem promissam non est facta mutatio: promissit enim redire absolute, etiam si coactio & metus tunc absoluta essent; & tamen prudenter promissit: ergo etiam prudenter exequi potest. executio enim nihil est aliud quam promissionis completio. Secundò, Supposita promissione redeundi, iste reditus non solum est licitus, sed etiam est honestus, utpote opus virtutis fidei, veritatis, & fortitudinis, ut ex sensu omnium gentium constat: ergo si iuramentum accedat, nascitur obligatio. Tertio, Si quis violet tale iuramentum, communi iudicio censetur periturus, & iniurius in numen diuinum, quod in testem adduxit; nisi fortè eum aliqua restrictione animo concepta iurauerit.

Aduerte tamen, quosdam Doctores contrarium docere, scilicet non teneri redire, si carcer erat iniuriosus, ut tyranni, vel Iudicis non competentis; vel Iudicis legitimi; sed non precedentis secundum ordinem iuris. Ita Nauarrus c. 12. n. 18. qui pro se adducit Tabienam v. Iuray. §. 10. Panorm. in cap. Si verò. 8. de iureiur. Glossam communiter receptam in Clement. Pastoralis, de sententia & re indicata. v. Per violentiam. Io. Andream in Spec. Rubr. de iureiur. Idem docet Couar. l. 1. var. c. 2. num. 7. vbi citat Baldum, Curtium seniore, Ancharanum, & Maiorem in 4. d. 15. q. 22. additque non solum non teneri redire; (de quo dicit non esse dubitandum) sed si redierit, grauer peccatè. Fundamentum huius sententiae est, quia redire in tali casu; est seipsum quodammodo occidere, & vitam suam prodigere: hoc autem est illicitum, quia tenetur homo vitam suam conseruare. Confirmatur Primò, Quia detentus tali carcere tenetur capessere fugam si potest: ergo si liber sit, non potest redire. Confirm. Secundò, Quia iuramentum non est seruandum quando vergit in deteriorem exitum;

27
Promittens
latroni
100.

28
Iurans
redire ad
carcerem.

29
Quorum-
dam sen-
tentia.

exitum, cap. Quintauallis, de iureiurando: at hinc vergit: ergo. Hinc sequitur, non solum non teneri, sed etiam non posse redire. Hæc sententia est probabilis & secuta in praxi, propter Doctores.

Est sententia probabilis.

Sed quod diximus est verius ob rationes allatas, vnde

Ad rationes.

Respondeo, Illud fundamentum non esse verum, qui enim ob iustam causam se in certum vitæ discrimen conticit, non censetur seipsum occidere, aut vitam prodigere. Nec homo tenetur quouis euentu vitam conseruare; sed si commodè & decorè potest: hinc autem iusta causa subest; tum ne videatur mendax, & promissi violator, quod minime decet virum granem; tum ne censetur periurus. Itaque exponit vitam propter opus virtutis, quod laudabile esse, ostensum est supra c. 9. dub. 6.

Ad Primam Confirmationem: Non tenetur fugere, si promisit, præsertim cum iuramento, non fugere. Imò etiam absque iuramento promiserit.

Ad Secundam: Tunc iuramentum censetur vergere in deteriorem exitum, quando executio est illicita; vel si sit licita, quando est maioris boni impeditiua, & iuramentum non est factum in fauorem tertij; vt si iurasti non ingredi Religionem. Colligitur ex D. Thoma art. 7. ad 2.

30 *Quale peccatum violatio iuramenti.*

Petes, Quale peccatum est violare tale iuramentum metu extortum? Multi Doctores, præsertim Canonistæ, putant esse solum veniale. Ita Panormitanus in cap. Si verò. 8. de iureiuran. Ioannes Andreas, Hostiensis, & alij in cap. Verum. 18. eodem, Angelus v. Periurium, nu. 7. vbi citat pro se Petrum Aureolum, Cardin. & I. Andream. Probant ex dicto cap. Verum. 18. de iureiur. vbi Pont. Cælestinus III. respondet, eos, qui iniuri pro vita vel rebus suis seruandis iurarunt, si non seruauerint, non esse tanquam pro mortali crimine puniendos.

Est peccatum mortale.

Sed communis sententia Theologorum est, esse peccatum mortale, præsertim si materia sit grauis, & is in cuius fauorem factum est, vel alius potestatem habens, non relaxet. Ratio est, quia facere Deum testem falsi, est grauis iniuria. Caiet. & Sotus supra. Nauar. num. 14. Siluest. Iuram. 4. qu. 7. & alij.

31

Ad cap. illud Respon. Tantum vult dicere, in foro ecclesiastico externo non esse puniendos pena Canonibus in periuros constituta; sed mitius agendum; quia metus culpam attenuat, & venia ex parte dignos reddit. Ita Glossa; vel vt Caietanus ait, hoc pertinet ad iudicium præsentis clementiæ Pontificiæ; alioquin eodem c. satis significatur eos esse periuros.

Ad argumenta in proposito.

Ad Primum argumentum nu. 26. positum Respondeo, Vt iuramentum obliget, non requiri vt promissio per se obligationem inducat; satis est vt executio eius sit licita.

32

Dicitur, Iuramentum sequi naturam contractus, non quoad esse firmum vel irritum, vt per se notum est; sed quoad conditiones tacitas, & alias limitationes, quas contractus ex Iure, consuetudine, vel contrahentium mente habet.

Dices, Promissio metu extorta habet hanc tacitam conditionem; Nisi ob iniuriam illatam reuocauero, aut obligationem elidero: ergo ratione istius conditionis poterit iuramenti vis elidi & non impleri.

Respon. Si talem conditionem dum iuraret expressè cogitauit, & saltem mente adiunxit, fateor

non teneri. poterat enim ratione iniuriæ quam patitur, huiusmodi restrictionem facere. Si autem de ea non cogitauit, sed simpliciter iurauit, tenetur: quia iuramentum eo sine exigitur, vt talis conditio, quæ aliàs Iure naturæ promissioni sic iniuste extorta inerat, excludatur, & promissor non possit vt iure quod alioquin ratione illius conditionis competebar. Itaque per iuramentum censetur & præsumitur vsus istius Iuris exclusus, nisi conditio illa expressè voluntate fuerit instaurata, siue interius in animo, siue exterius voce.

Ad Secundum: Alia est ratio voti, alia iuramenti; nam in voto spectatur solum verum executio operis sit Deo gratior, an eius ommissio. In iuramento, verum executio sit licita, & promissario commoda.

Ad Tertium: Non deest consensus, qui Iure naturæ ad substantiam actus est necessarius: qui enim metu consentit, absolute, voluntariè, & liberè consentit; secundum quid inuoluntariè, hinc dicitur consentire voluntariè mixtè. vide supra cap. 17. num. 43.

Ad Quartum: Solum inde sequitur, non debere seruari omnino; id est, ita vt non possit obtineri relaxatio. Illud enim omnino excludit dispensationem, vt inquit Glossa in cap. 2. de pactis, in 6. & Archidiaconus ibidem. Confirmatur: Et si vis & dolus in multis alijs æquiparentur, tamen hæc in re minime. nam metus non excludit consensum plenum sicut dolus.

Ad Quintum: Illud Authent. non videri receptum ab Ecclesia, ne via sternatur periuriis. Imò expressè videtur ei derogatum per c. Verum. 15. & cap. Si verò. 8. de iureiur. & cap. 2. de pactis, in 6. quibus locis dicitur iuramentum seruandum, quando non vergit in detrimentum salutis æternæ. Excipiendum tamen videtur iuramentum de non facienda querimonia malefici, id est, de accusando vel denunciando; quod videtur statim irritum reddi, si metu sit extortum. Id enim bonum publicum postulare videtur. alioquin non posset hæc querimonia sine periurio fieri, quod in damnum publicum redundaret. Verius tamen puto, etiam hoc iuramentum, nisi à Superiore relaxetur, obligare, excepto casu quo tenetur denunciare ad malum impediendum, vel quo iuridicè interrogatur, ob regulam illam generalem, quia extra illos casus non vergit in detrimentum salutis æternæ.

DVBITATIO VII.

Vtrum iuramentum dolo vel errore extortum obliget.

Notandum est, dolum & errorem posse ver-
lati vel circa substantiam rei, vel circa qua-
litatem. Si circa substantiam, vt si putes vitrum
esse gemmam, vel aurichalcum esse aurum; cer-
tum est, iuramentum appositum contractui, cui
talis error causam dederit, irritum esse, quia deest
consensus. itaque qui læsus est ex huiusmodi
contractu vel promissione; non tenetur; quia
mens ipsius non fuit contrahere super hac re, sed
super alia.

Sed difficultas est, si dolus versetur solum circa
rei qualitatem, vel causam promissionis aut con-
tractus, qualitat.